

СЛОВЕНСКИ ЈУГ

ОРГАН ЈУГОСЛОВЕНА У РУСИЈИ.

ИЗЛАЗИ ОВАКЕ НЕДЕЉЕ. НОВАЦ И ПИСМА
ШАЉУ СЕ НА УПРАВУ «СЛОВЕНСКОГ ЈУГА»
У ОДЕСУ, УСПЕНСКАЈА УЛИЦА 45, КВ. 22.

ТЕЛЕФОН 28—65. УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ИСТОМ СТАНУ. РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРА-
ЂАЈУ, НЕПЛАЋЕНА ПИСМА СЕ НЕ ПРИМАЈУ.

ПРИОПЋЕЊА СЕ НЕ ПРИМАЈУ. ПРЕТПЛАТА
ИЗНОСИ ЈЕДНОГОДИШЊЕ 6 Р., ПОЛУ-
ГОДИШЊЕ 3 Р., А ПОЈЕДИНИ БРОЈЕВИ 10 К.

ANGLEŽI O JUGOSLOVANIH.

M. Wickham Steed, ravnatelj političnoga oddelka «Times», je napisal v «Edinburg Review» (aprila 1916, št. 456) važni članek o pogojih bodočega miru. Brezobzirno in naravnost je M. Steed s svojo bistrovidnostjo natančno očrtal cilje, katere morajo doseči zaveznički v tej krvavi vojni. V malih besedah najdemo v članku slavnega angleškoga publicista celi program, ki bo gotovo globoko uplival na vse one, ki se še vedno ne zavedajo važnosti položaja in si niso svesti, da je absolutno nemogoče, da bi se borba končala, ne da bi zaveznički dosegli svojega cilja — ali morajo priznati nemško svetovno nadvlado. Stojimo pred alternativno, vsak kompromis je izključen. Iz članka M. Steeda citiramo le ona mesta, ki se tičejo Srbije.

Slavni angleški publicist misli, da osem nasl. točak zajamči trajni mir v Evropi:

1. Da se vrne Franciji Alzacijo-Lotarinško;

2. Da se zopet ustanovi Belgija in se ji določi meje po njeni želji;

3. Da se vstvari narodno zedinjeno Srbijo v okviru jugoslovanske federacije;

4. Da se vstvari avtonomno Poljsko pod ruskim žezlom;

5. Da se vstvari neodvisno ali vsaj avtonomno Češko, ki se bo rastezala tudi na Moravsko in na slovaške dežele severozapadne Ogerske;

6. Da se spoji z Rumunijo rumunske dežele Erdelja in Bukovine pod pogojem, da Rumunija v resnici pripomore k osvoboditvi teh dežel;

7. Da se otprejo Bosfor in Dardanele in da se Rusiji zajamči ali da Carigrad.

8. Da se dovrši jedinstvo italijanskoga naroda tako, da se prepusti Italiji italijanske zemlje Trentina in Julijskih Alp, pobrežje Trsta in Istrije, in da se da Italiji pomorsko nadzorstvo na Adriji s tem, da se ji odstopi Pulj, Vis in Valona.

M. Steed trdi, da so ti pogoji minimum, brez katerega zaveznički ne morejo resno misliti, da končaju vojno in dokazuje, da ni mogoče zaključiti miru pod drugimi pogoji. Pokazuje na važnost premen, katere prinesejo navedeni pogoji in pravi, da ta vojna popolnoma upravičuje tako spremembo evropskega zemljevida in novo organizaciju narodov na kontingentu. M. Steed ne prikriva težkoč, s katerimi je spojen tako obširen načrt in posebno o jugoslovanskem vprašanju se tako izraža:

Vprašanja Jugoslavije, Češke in Poljske, ki se morajo razrešiti popol-

noma na novo, so gotovo najtežja. Govorili bodo tu novi faktorji, nasprotovali si bodo tu razni interesi in brez jasnih in trdih principov ne dosežemo trajne rešitve. Vsa tri vprašanja zasegajo neposredno eksistenco Avstrije in posredno se tičejo bodočega političnoga položaja nemškoga naroda. Teško odstranimo stare vkoreninjene predsodke: mnogo ljudi v Angliji, Franciji in gotovo tudi v Italiji je prepričano, da je Avstrija neobhodno potrebna ravnotežju evropskih sil in ako bi Avstrije ne bilo, treba bi jo bilo «vstvariti». Oni, ki tako sodijo, pozabljajo, da je bila habsburška dinastija do l. 1866. morebitni privesek in od l. 1879. pravi privesek nemški in da je njen «mozajik narodov», o katerem si površni sodniki mislijo, da se razbije pri prvem sunku, v resnici še vedno silni element v nemškem cesarstvu. Dokler bodo ti narodi pod habsburškim žezlom in jih bodo držali v železnih kleščah armada, birokracija, policija, cerkev in židi, ne bodo drugega nego orodje Berlina in proti svoji volji sovražniki miru. Od Avstrije moramo odtrgati te elemente, ki spadajo narodnostno k drugim. Usodo ostalega določi politika, katero si izberejo zaveznički glede Nemčije.

V prvi vrsti moramo odtrgati od Avstrije jugoslovanske dežele. Na prvi pogled je to jako lahko vprašanje, v resnici pa zelo komplicirano, kar je lastno tudi mnogim drugim vprašanjem, katera, je prinesla evropska vojna Srbija je tako mnogo žrtvovala, da s pravico zahteva, da jiz zaveznički ugodijo v vseh teritorijalnih zahtevah, na katere ima pravico. Ali v preteklosti je bila Srbija izključno balkanska država, na katero so večkrat uplivali neopravičeni zunanji faktorji. Ako so zaveznički mnjenja, da zadostuje, da se Srbiji povrne, kar je imela pred razgromom pretekle jeseni in da se ji da še različne kompenzacije, ostane jugoslovansko vprašanje nerešeno in bo oviralo rekonstrukciju Evrope. Ustvaritev narodno ujedinjene Srbije, pravilnije rečeno Jugoslavije, je prvi pogoj sploh rešiti avstrijsko vprašanje, od katerega je odvisno bodoče evropsko ravnotežje.

Ne pretiravamo, ako trdimo, da brez objedinjene Jugoslavije ni mogoč trajan mir v Evropi. Ako kratkovidneži še vedno zahtevajo delitev katoliških Hrvatov in pravoslavnih Srbov, ako ne dovolimo, da se zedinijo Slovenci, Hrvati in Srbi iz Hrvatske, Slavonije, Dalmacije, Bosne in Hercegovine, slovenskih dežel in nekaj delov Istrije s Srbi iz kraljestva, otremo vrata na stečaj medsebojnim trenjem in več-

nim intrigam, katerih ne bo mogoče odstraniti brez nove vojne. Zedinjena jugoslovanska država bo štela 5.000.000 katoličanov, 7.000.000 pravoslavnih in nekoliko sto tisc mohamedancev. Da se spojijo vjedno celoto ti elementi, ki so jednega pokolenja in govoriyo isti jezik, treba je nekaj časa, kot nas uči primer zedinjene Italije, toda pri političnem edinstvu, pri skupnem patriotizmu in pri svesti skupne nevarnosti, ta proces zlitja v enoto ne bo dolgo trajal. Evropa je lahko prepričana, da jugoslovanska država z 12.000.000 pr., ki se rasteza od gornje Save do Vardarja, od Donave do Adrije, bo dobro stražila vrata v Orijent. Taka država ne more ogroziti italijanske nadvlade na Adriji in tudi ne more preprečiti razvoja italijanskoga trgovskega in jezikovnega vpliva na Balkanu, nasprotno, Italiji bi se nudilo tu obširno polje delavnosti in dalo bi to italijanskemu vplivu tak podvig, ki ga nismo več videli od benečanski dob. Avstrijski in ogerski pomorski interesi so tudi popolnoma varni, ako je Trst svobodna luka pod italijansko in Reka pod srbsko upravo. Med Reko in Sv. Ivanom v Meduji ostane še mnogo pristanov za jugoslovansko pomorsko trgovino.

J. R. (Omsk).

VELIKI DANI.

Dodjoše dani velike vječnosti,
Užasa, muke, prijedora i plača —
Dodjoše dani čeznuća i klanja,
Boja i krvi, osvete i mača.
Što davno, davno čekali smo prije,
U punom plamu sada se razgara;
Velika vojna dignutih naroda
Za grijehe stare krivca će da kara.
Sad plaču majke, izgubljena djeca,
Sad stenje srce ranjena junaka;
Sad vapaj, kletva, jauk, lelek, buka
Iz crnog, teškog uzdiže se zraka...
Dodjoše dani užasne oluje,
Sputani narod okove razlama —
Ne boj se brate! — I Jugoslovenu
Sužanjstvaavnog doteščala tama!
Dugo je jadnik sramotno patio,
Slobode drage došlo je vrijeme —
I divna zora bratskoga jedinstva
Ko alem-kamen resit će mu tjeme!

Mađari u svjetskom ratu.

Današnji svjetski rat, koji se vodi proti germanској премоћи, принудио је неке народе и државе, да одреде свој положај. Све што је могло у ближој прошлости утјецати на један народ у његовим односима

прама сусједним народима, избило је у овај мах у појачаној мјери. Док су се прије мишљења појединих политичких вођа једнога народа колебала и често мијењала и у питањима најкрупнијега значења, садањи одлучни час дао је ријеч најодлучнијима међу њима, јер се није смјело чекати. Тако је дошло до тога, да су се једни одредили раније или касније током рата, већ према томе, дали је било времена да се још почека или не.

Пошто овај рат има да ријеша и славенско питање, сасвим је разумљиво, да смо се ми Славени интересовали држањем својих неславенских компшија, нарочито оних, који су утјецали на нашу судбину све до данашњег дана.

Сјеверо-западни и Јужни Славени, отишавши најдаље у утарњост Европе од свога исходишта, не створише у средњем вијеку велике заједничке државе поглавито због вањских узрока.

Но најглавнија сметња њиховој развојности и нестварању политичке заједнице, одмах с почетка па све до данас, били су Мађари. Довукавши се концем 9. вијека у срце Славенства и угњездивши се у њему, они скривили смртно према нама и вјековима сисаху нам крв нашу. Гријех њихов према Славенима тако је велик и неопростив, да неће и не смије остати некажњен. Овим ријечима осудио је најезду мађарску један писац прошлости.

Ко воле позна историју Славена, који су осјећали и подносили мађарско господство, биће на чисто с тиме, шта би се догодило с том нашом браћом, кад би Мађари славили побједу под покровитељством Германије. Ти заклетници противници свега што је славенско увијек су били спремни да се здруже са сваком, когод је био против нас. Њихов иступ и потпуна сагласност са Нијемцима одмах на почетку рата нијесу никога од Славена изненадили. Сва њихова галама и борбеност прама Бечу, због чега су дизали толику праšину и правили се пред Европом мученицима, стишала се за трен, чим је само требало иступити проти Славенима.

Мржња и непријатељство толико су им у крви, да су по суду хладних посматрача тако далеко забрадили и толико се компромитовали пред цијелим поштем свјетом, да се човек мора чудити неозбиљности њихових политичара, који су уживали приличан глас на Западу. Своје осјећаје солидарности са Нијемцима најочитије су доказали убијањем невиних и незаштићених дјеце и жена у Србији, а исто тако вјешањем и пљачкањем Русина по Галицији.

Искреност мађарско-њемачког братства највише је освијетљена прогонствима свих свијесних Славена у Аустро-Угарској. Инстинкт мржње довео их је докле, да својих подложних Славена нијесу звали правим, него подругливим именима и додавали назив »büdös« (смрдљиви). Све њихове ратне пјесме, које су у новије вријеме настале, пуне су погрда и увреда за Русе и Србе, да их пристојан човек не може изговорити. Њихови официри и солдати сложено их пјевају без и најмањег стида чак и пред својим женама и сестрама. Према њиховом друштвеном схватању све се дозвољава и сви се обзира могу мимоићи, кад се ради о мрским Славенима.

Далеко би нас довело, кад би хтјели низати доказе гадувености и безобразлука овог монголског племена. О том би требало читаве књиге писати. Најновије њихово братство са Бугарима разоткрило је прљаву душу ових последиједних и разуверило свакога о славенству Бугара, али је уједно доказ, како је Мађарима свако добро дошао, ко је против нас.

Гријех историје, гријех вјекова треба да буде искупљен. Неправда, коју су подносили синови наше заједничке мајке, а да је никада не изневјерише, мора бити уклоњена. Словаци, Русини, Хрвати и Срби, сејећајући најтеже иго мађарски, упрли су очи своје на исток и чекају, да им отуда гране сунце слободе.

Дуго се чекало, али вјера се није изгубила, као што ни старозавјетни људи не престадоше вјеровати у долазак Искупителја прародитељског гријеха.

Животворне зраке са истока почеле су пригријавати, побједоносне руске војске примакоше се границама Мађарске. Сад се истом узрујаше Мађари и препадоше од руских таласа. Вођени столећима злоромом и мржњом порушили су све мостове иза себе, а у овом рату им и трагове искоријенише, па кад зајечаше трубе генерала Брусилова и зачуше

се с ону страну Карпата, истом сад се тргоше »витешки« Мађари и започеше дволичну игру. Нашло се тобоже и код њих људи, који желе мир са Русијом без обзира на Германију, не би ли се сачувале државне границе. Из странке Кошутове, проповједнице самосталности и јединства чисте мађарске државе (са великом већином немађарских народа) иступила је четвртина посланика, околом петнајст, јер да траже сепаратни мир. О судбини подложних Славена не говори се ни код ових. Али ће зато говорити о њиховој судбини онај, у чије име Брусилев маршира, а ваљда неће ни Румуњска дозволити, да се без ње рујени судбина Румуна у Ердељу.

Мађарска држава требала је Берлин и Бечу, па нека се они брину за њезине границе. Русији требају слободни Славени и она ће их ослободити.

У то тврдо вјерујемо.

Progoni u Istri.

Kao što sve naše zemlje na slovenskom jugu Austrije, tako nije — naravno — ni Istra ostala poštedjena od austrijskog terorizma prigodom objave rata. Razlika bila je tu samo ta od drugih zemalja, što su u Istri zatvarali sve od reda bez razlike stranaka i bez pitanja bio dotični krivac ili ne. Najinteresantnije je svakako to, da su dospjeli u ruke austrijske pravde ljudi i vodje stranke, čiji je sastavni dio programa bio: ujedinjenje Hrvata u okviru monarhije pod žezlom Hapsburgovaca. Mi se nismo mogli da čudimo, kad se zatvara jedan Dr. Orlić, premda je i on tako bezazlen, da ga se Austrija nikako nije imala razloga bojati. Ali upravo je iznenadilo sve auptenje čestitog, inače i popularnog pravaša popa Luke Kirca iz Medulina. Sve se pitalo, šta je taj poštenjačina mogao sagriješiti. Da predusretnu eventualnim komentarima sa strane pučanstva, poslužiše se vlasti lažju i rekoše da je don Luka zatvoren zbog neurednosti u računima crkvenim. Glavno, je da je

подхрањивала и уздизала, да не паднем, да се у туђини осетим, да сам делић једног великог народа и да не могу пропасти, јер ти то не даш.

Тренуо бих се из тога слатког сна, осетио истину; али твој дах облетао је око мог трошног тела, осећао одах његов, пољуб твој и ти би ми се нечујно удаљила онако исто као и када си ми пришла.

Гледнуо бих небо, те да у њем видим своје небо. Али и оно не беше оно, каквог га гледаху моје очи, док у те живот проводих. Суро је и мутно без оних јасних, јутних звезда. Па и њихов трептај беше укочен, као и душе оних што ме сада опкољавају. А тамо... оно беше лепотом силније од љубави, мекше од душе мајчине, оку драже од живота вечног. У трептају слушах одисај живота оног, што лебдијаше над нама. У њему слушах вечну песму, песму бајки јуначког прохујалог живота мојих предака. А са њоме слушах подвиге, оних, који животе положише на бранику твом, да те непријатељева нога не оскрнави.

Дивно то небо бејаше... а сада и мени, а и теби, оно је тужно, су-

čovjek ni kriv ni dužan odležao 4 mjeseca u najstrašnijim zatvorima, bez ležaja, na betonu, bez čestite hrane ponizavan i blačen. Gonili ga i preslušavali, dok ga konačno ne ispustiše uz opasku: «Mi vas puštamo, ali to ne znači, da vi nećete opet ovamo doći; ustrebate li nam, mi ćemo Vas dakako pozvati». Došavši don Luka u svoj pitomi Medulin, nemalo se začudio, kad je doznao kakvim je mukama bio podvrgnut onaj njegov narod. Austrijski ga oficiri nazivali «Serbenfreund» samo za to, što nije htio da kliče tobožnjim pobjedama u Galiciji. Sve što je samostalno moglo da misli, bilo je već strpano u zatvor. Ostadoše jedino starci, žene i djeca. Kad je prestolonasljednik Karl Franjo Josip došao, malo nakon ispuštenja don Luke iz zatvora, u Pulu, da pregleda utvrđenje iste, navratio se i u Medulin. Naš Luka sakupi onu jednu dječicu, iskiti hrvatskim trobojkama, te izvede da pozdrave Hapsburga. Prestolonasljednik, neznajući da imade posla sa dojučerašnjim veleizdajnikom, saslušao ga i pohvali. Radi toga graknuo puljski «Giornaletto» ko hijena na don Luku.

Osim Luke čamilo je i čami još i danas u ljubljanskim i gradačkim tamnicama vrlo mnogo naših inteligenata. Sve što se nije u prvi mah spasilo u vojsku od šestoga razreda gimnazije prema gore, bilo je strpano u haps. Između ostalih trune još i danas u Rovinju daroviti pravnik Aničić, komu glavni zločin sastoji u tom, što je za vrijeme balkanske vojne hvalio srpsko oružje.

Osim njega imade u Rovinju još mnogo njegovih drugova, osobito mladjih. U Ljubljani čami slabi i bolešljivi pop Červar, a Orlića otpraviše u Salzburg, gdje ga, kako nekoji vele, osudiše na smrt i objesiše, što uostalom nekoji poriču.

Krivnja je i proces od prilike kod svih optuženika isti i vrlo zabavan. Okrivljenik dodje u zatvor, gdje sjedi nekoliko sedmica, uvijek zaklinjujući nemilosrdne sudije da ga preslušaju. Uspije li kome doći do preslušavanja, i doznaje za zločin. Obično su inkrimirane tobožnje izjave, dane davno

морно, тешко и ропско. Да, и ти ми, завичају мој, робујеш као и твој блудни син, који оста без прага свог, а пређе туђе, других народа. Сузом небо сада оросава твоје сочне груди, а очи твоје суза немају, до само из груди болни вапај, којим би хтела прикупити своју погубљену и по свету расуту децу. Али, она су ти сада даљна, разасута као звездано небо над тобом у овим дивним летњим ноћима: сјајна али без топлоте, без живота свог, јер твога немају.

Ти си нам сада остала сама. Оно нејачи, што их грлиш са загрљајем милих нам родитеља, нејачо је за оно, што би ти хтела. Робовање претешко је и теби и њима, а у њему нема живота. А ми, који окусиемо слободе твоје, ми смо далеко и хоћемо ли моћи да ти повратимо оно, што нам првим својим загрљајем пружи? Имаш ли уздања, мили завичају, да ће нам снаге бити за те витешке дане борби, који нам предстоје: рад тебе, рад наших милих? Ако га имаш, дани слободе синуће ти и једнога дана твоја ће деца бити окупиљена ма и на гробовима својих милих, а које ћеш нам ти у утроби својој сачувати до нашег доласка.

pred rat pred tim i tim ljudima, koji redovno i ne dolaze da svjedoče. Kadgod se osuda izriče, kadgod se «zločinac» ispusta, a u više slučajeva ne događa se ni jedno ni drugo, nego se nastavlja sa sakupljanjem materijala, da se dotičniku ne dokaže tobožnja krivnja.

Koliko je naših ljudi u Istri zatvoreno, koliko osudjeno i koliko osuda izvršeno, nemoguće je sada znati. Da će biti broj zamjeran, nema nikakve sumnje. Mi želimo svima, koji trunu u zatvorima za naš ideal krivi ili nekrivi, da nam se sačuvaju do onog momenta, kad će i kršna naša sirotica Istra da udje u sklop oslobodjene i ujedinjene naše Jugoslavije!

Bilo što skorije! Onu pako braću Istrane, koji žive raštrkani po prostranoj Rusiji, pozivamo da se sjedine s nama da oružjem u ruci osvete nepravde i zulume, što no ih počini Austrija i gusarski joj gazde na našem napućenom jugoslovenskom narodu.

Австрійскій терроръ.

Копенгагенскія телеграммы недавно сообщили, что вѣнскимъ окружнымъ судомъ приговорены къ смертной казни выдающіеся чешскіе политики и дѣятели Др. Карлъ Крамаржъ, депутатъ земскаго сейма и рейхсрата, Др. Алойсъ Рашинь, депутатъ рейхсрата, редакторъ газеты «Народни Листы» В. Червинка и бухгалтеръ тойже газеты Замазаль. Телеграмма присовокупляла, что та же участь ожидаетъ и лидера чешской національно-соціалистической партіи Вячеслава Клофаца.

Вѣнское правительство не удовлетворяется посыланіемъ на бойни вѣхъ безъ разбора чешскихъ мужчинъ, арестованіемъ или казнью вѣхъ вліятельныхъ чешскихъ политиковъ и дѣятелей, закрытіемъ или самымъ суровымъ преслѣдованіемъ чешской печати. Австрійское правительство осуществляетъ давнѣйшую свою идею: устраненіемъ главарей чешскаго народа обезкуражить и покорить весь чешскій народъ. Въ пути для дости-

И тога дана тешко оном за кѣга нам ти речеш: «То је тај што ми оте оно што ми је најдраже, слободу и вас, децо моја!»

У шумним валима прибрежног мора ехо твога вапаја чујем. То нам тужне гласе доносе оне милијарде капљица наших милих вода, које заплускују недра твоја. Хрме и хитају вали хучног Дунава, тихе Саве, валовите Дрине и брзе Саве, Уне и Врбаса, а уз њих крвљу обојене петстолетном патњом Србиновом, воде Ситнице и Мораве. И у том звуку, груди да попуцају, слушах сваког часа вапај мог народа од Триглава до Тимока, од Семеринга до Солуна и од Јадрана до Родопа, који пружа руке пут тебе, завичају мој, и хита, да га у твом загрљају загрејеш топлотом слободе, које си и ти сада лишена. Али твоје горе и дубраве сачуваше слободу за хитре ускоке и у њима ћеш нам сачувати лучу слободе за оне, који их вековима не имађаху.

Прими их, обгрли их, то су твоја деца, сачувај нам их, а ми ћемо ти доћи скорих дана.

Подлистак.

ДОЋИ ЋУ ТИ...

Удаљен сам, ван свога дома, милон огњишта; изгубио сам своју Отаџину. А у њој све оно, што ми беше најдраже, најмилије и тако лутајући по свету, осетих њежност изгубљеног раја, кога имађаше моја душа у теби, мили завичају мој.

Диван си ми ти. Али, да ли ми ти беше мио само са тога, што у теби моје малено око угледа прве зраке сјајног сунца; да ли твоје стење, питоме равни беху те, што ми душу и у овој хладној туђини загрева, да те сада још силније љубим, него док бејаш тамо међ твоје груди? Ох, сада их осећам. Њена топлота загревала је моје срце у мраку туђега неба; она ми је кривила душу у тренуцима, када помишљах, да и живот мој више свету није од потребе. И тада, у тим црним мислима, слика твоја, мили мој доме, излазила ми је пред очи, те гледах сјајне очи твоје, твоје сочне груди које ме себи зваху и раширених руку летео бих теби. И ти би ме пригрлила, љубила и нове снаге, соком твојих очију,

